

سازمان حفاظت محیط زیست
Department of the Environment
I.R.IRAN

نقش پیشگیری و کنترل بیماریها

در حفاظت از حیات وحش

اداره کل حفاظت محیط زیست استان البرز

مجید درگی

کارشناس بیماریهای حیات وحش

➤ اهمیت و ضرورت پیشگیری و مقابله با بیماریها در حیات وحش :

- ❖ از عوامل مهم **تهدید تنوع زیستی** بویژه گونه های جانوری در معرض خطر انقراض
 - ❖ **گسترش سریع** بیماریها توسط حیات وحش
 - ❖ انتقال بیماری های مسری و مشترک به دام و جوامع انسانی
 - ❖ غنای بالای گونه ای در کشور (حدود ۱۱۳۰ گونه)
 - ❖ بروز بیماریهای نوظهور و بازپدید توسط حیات وحش:
- (آنفلوانزای فوق حاد پرندگان و خوکی و همچنین تب خون ریزی دهنده کریمه-کنگو)

- ❖ خطر بالقوه برای صنعت دام و طیور کشور
- ❖ مخازن برخی بیماریها در حیات وحش می باشند از جمله بیماری هاری
- ❖ توسعه روز افزون پدیده قاچاق جانوران وحشی و اجزاء آنها
- ❖ افزایش مراکز تکثیر و پرورش جانوران وحشی و باغهای وحش
- ❖ افزایش علاقه عمومی به بازدید و نگهداری از جانوران وحشی

▶ مشکلات پیشگیری و کنترل بیماریها در حیات وحش :

- ❖ کمبود اطلاعات در خصوص نوع و تعداد گونه های جانوری
- ❖ عدم دسترسی آسان به حیات وحش
- ❖ تخریب زیستگاههای جانوری (گسترش فعالیتهای انسانی و دامپروری در طبیعت)
- ❖ افزایش جمعیت سگهای بی صاحب
- ❖ ورود غیرقانونی (قاچاق) حیوانات وحشی به داخل کشور
- ❖ مهاجرت حیوانات از خارج از مرزها به داخل کشور

❖ مهمترین راه برای کاهش اثرات زیانبار بیماریهای مشترک
کاهش تماس بین انسانها و حیوانات و یا ایمن ساختن
هریک در برابر بیماریها می باشد.

➤ انجام اقدامات پیشگیرانه ای در سه بخش :

۱- محیط انسانی

۲- در حیوانات اهلی

۳- در حیات وحش

➤ مهمتري اقدامات براي كنترل بيماريها در حيات وحش :

- ۱- ايجاد يك سيستم پايش و مراقبت فعال
- ۲- افزايش حفاظت فزيكي مناطق (نيرو ، تجهيزات و ...)
- ۳- کاهش تماس بين حيوانات وحشي با انسان و حيوانات اهلي
- ۴- آموزش افراد در هنگام مواجهه با حيوانات وحشي
- ۵- جلوگیری از ورود حيوانات اهلي بيمار يا غيرواكسينه به طبيعت
- ۶- جمع آوري و امحاء بهداشتي لاشه حيوانات وحشي

➤ **دربخش محیط انسانی و در بین دامهای اهلی :** (وظایف وزارت بهداشت و سازمان دامپزشکی کشور):

- ۱- ایمن ساختن انسانها و حیوانات اهلی در برابر بیماریهای واگیر
- ۲- درمان دامهای اهلی بخصوص در روستاهای مجاور مناطق حفاظت شده
- ۳- آموزش دامداران به رعایت اصول بهداشتی و در دامداریها و مرغداریها
- ۴- نظارت بر وضعیت بهداشتی کشتارگاهها و باغهای وحش
- ۵- جلوگیری از ذبح غیرمجاز دام
- ۶- کنترل ورود حیوانات به داخل کشور
- ۷- نظارت بر جابجایی حیوانات در داخل کشور با فعال نمودن پستهای قرنطینه مستقر در جاده ها
- ۸- اعلام بموقع کانونهای آلوده بیماری و همچنین امحاء بهداشتی پسماندهای شهری و روستایی و کنترل جمعیت سگهای بی صاحب از وظایف شهرداریها (وزارت کشور)

اصطلاحات متداول در همه گیرشناسی بیماریهای واگیر:

❖ عفونت :

ورود ، تکامل یا تکثیر یک عامل عفونی در بدن انسان یا حیوان عفونت نامیده می شود .

❖ آلودگی :

آلودگی عبارت است از وجود یک عامل عفونی در روی سطح بدن ،
البسه و ...

❖ بیماری عفونی:

تظاهرات بالینی ناشی از یک عفونت در انسان یا جانوران را بیماری عفونی می نامند .

❖ میزبان :

انسان یا حیوانی که بصورت طبیعی جایی برای جایگزینی یا ادامه زندگی عامل بیماری زای عفونی باشد ، میزبان نامیده می شود .

➤ عفونت فرصت طلب :

این عفونتها هنگامی بوجود می آیند که نقصی در سیستم ایمنی میزبان وجود داشته باشد . (تب خال ساده ، سل)

عفونتهای فرصت طلب در **ایدز** به فراوانی دیده می شوند .

➤ همه گیری: (Epidemic)

▶ عبارتست از بروز غیر معمول بیماری در یک جامعه یا منطقه.

➤ بومی : (Endemic)

بیماری به شکل پایدار در یک منطقه ی جغرافیایی یا گروه جمعیتی وجود دارد و نیازی نیست که از خارج به آنجا وارد شود.

➤ پاندمی (pandemic):

گسترده‌گی یک بیماری در سطح گسترده به ابعاد یک قاره و یا در کل جهان گفته می‌شود.

➤ انفرادی (sporadic) :

موارد بیماری بطور نامنظم و پراکنده ، گاه و بیگاه و معمولاً بصورت نادر بروز می نمایند . موارد بیماری بسیار کم و از نظر زمانی و مکانی با فاصله ی زیاد هستند.

➤ بیماریهای واگیردار:

❖ به آن دسته از بیماریها گفته می شود که عامل بیماریزا یا فرآورده های سمی آن بتواند به صورت مستقیم یا غیر مستقیم از انسان، حشرات و حیوانات به انسان یا حیوان دیگر قابل انتقال باشند .

➤ راههای انتقال :

- ❖ از طریق انسان (آنفلوآنزا)
- ❖ از طریق حیوانات (سیاه زخم - هاری- سل گاوی- بروسلوز - طاعون و ..)
- ❖ از طریق حشرات (مالاریا-سالک- تیفوس و ..)
- ❖ از طریق تماس (بیماریهای آمیزشی مثل ایدز)

➤ **ناقل :**

فرد آلوده ای است که دارای علائم ظاهری و بالینی بیماری است و **می تواند** باعث انتقال عفونت به دیگران باشد .

➤ حامل:

فرد آلوده ای است که اگر چه دارای علائم ظاهری و بالینی بیماری نیست ولی می تواند منبع عفونت برای دیگران باشد.

➤ بیماری مشترک انسان و دام (Zoonoses)

- ❖ بیماری عفونی است که از جانوران به انسان انتقال می یابد .
- ❖ بیش از ۴۰۰ نوع بیماری مشترک بین انسان و حیوان وجود دارد.
- ❖ این بیماری ها ممکن است بصورت همه گیری یا بومی باشند .
- ❖ مهمترین آنها : هاری، سل ، سیاه زخم ، آنفلوآنزای فوق حاد پرندگان
تب مالت ، تب خونریزی دهنده کریمه کنگو و سالک ...)

➤ بیماریهای نوپدید :

بیماری که تاکنون وقوع آن گزارش نشده است.
(آنفلوآنزای خوکی)

➤ بیماریهای بازپدید :

بیماریهایی که در گذشته وجود داشته و مجدداً شیوع یافته است.
(آنفلوآنزای پرندگان)

▶ جداسازی :

جدا کردن افراد یا حیوانات **آلوده** از دیگران در دوره واگیری بیماری و نگهداری آنها در محلی جداگانه و تحت شرایطی که از انتقال مستقیم یا غیر مستقیم عامل عفونی به **میزبان حساسی** که ممکن است ، خود بیمار شده و یا عامل عفونی را به دیگران منتقل کند، پیشگیری کند.

➤ قرنطینه :

محدودیت فعالیت حیوان یا افراد سالمی که در معرض یک بیماری واگیردار قرار گرفته اند ، بمنظور پیشگیری از انتقال بیماری .

قرنطینه به مدتی **معادل طولانی ترین دوره کمون بیماری** اعمال می شود و به صورت کامل و یا تعدیل شده اجرا می گردد . همچنین هنگام نقل و انتقال حیوانات نیز انجام قرنطینه ضروری است.

➤ دوره کمون (نهفتگی):

فاصله زمانی بین ورود عامل عفونی تا بروز اولین نشانه های بالینی بیماری

➤ دوره کمون بسیار کوتاه مدت (۲ تا ۱۸ ساعت) :

مسمومیت غذایی (۲ تا ۴ ساعت) و مسمومتی غذایی سالمونلایی (۱۲ تا ۱۸ ساعت)

➤ دوره کمون کوتاه مدت (۲ تا ۹ روز) : (آنفلوآنزا و سیاه زخم)

➤ دوره کمون بلند مدت (۱۰ تا ۲۵ روز) :

آبله مرغان ، سرخک ، سیاه سرفه، اوریون و هاری

➤ ریشه کنی بیماری :

قطع انتقال عفونت با پایان دادن به زندگی عامل بیماری زا به وسیله محصور کردن ، واکسیناسیون و مراقبت بیماری .

ریشه کنی یک فرآیند **مطلق** و **همه یا هیچ** است.

▶ با سپاس از توجه شما عزیزان

